

NGHIÊN CỨU HÁN NÔM TẠI TRUNG QUỐC TRONG NHỮNG NĂM ĐẦU THẾ KỶ XXI

RESEARCH SINO-NOM IN CHINA IN THE EARLY XXI CENTURY

Đinh Khắc Thuân*

Ye Shao Fei**

Vào những năm đầu thế kỷ XXI, việc nghiên cứu Hán Nôm của Việt Nam tại Trung Quốc phát triển rất mạnh, tập trung chủ yếu ở hai lĩnh vực là nghiên cứu lịch sử và văn hiến. Nhiều đề tài, công trình nghiên cứu được xuất bản, tạp chí, tập san chuyên về nghiên cứu Hán Nôm Việt Nam cũng xuất hiện ngày một nhiều.

1. Biên soạn mục lục và giới thiệu sưu tập văn hiến Hán Nôm

Năm 2002, Sở Văn và Triết Trung Quốc thuộc Viện Nghiên cứu Trung ương ở Đài Loan đã xuất bản một công trình phiên dịch Hán Nôm là *Việt Nam Hán Nôm văn hiến mục lục đề yếu* 越南漢喃文獻目錄提要, soạn giả là Vương Tiểu Thuần (Trung Quốc đại lục) 王小盾, Lưu Xuân Ngân (Đài Loan) 劉春銀 và Trần Nghĩa (Việt Nam) 陳義, sách này theo cơ sở công trình *Di sản Hán Nôm Việt Nam* bằng tiếng Việt và tiếng Pháp do Trần Nghĩa biên soạn xuất bản ở năm 1993. Nhóm biên soạn kiểm tra văn bản và sửa lại nội dung giới thiệu của tất cả tài liệu ở kho sách Hán Nôm của Viện Nghiên cứu Hán Nôm.

Năm 2004, nhà nghiên cứu thuộc cơ quan đó tiếp xuất bản *Việt Nam Hán Nôm văn hiến mục lục đề yếu bổ di* 越南漢喃文獻目錄提要補遺, soạn giả là Lưu Xuân Ngân, Lâm Khánh Chương (林慶彰) và Trần Nghĩa. Công trình này được chỉnh lý, biên dịch trên cơ sở biên soạn của ông Trần Nghĩa bao gồm chủ yếu tài liệu về thần tích, sắc phong tại kho sách Viện nghiên cứu Hán Nôm.

Đây là hai bộ mục lục đề yếu đầu tiên trình bày kho tư liệu Hán Nôm của Viện Nghiên cứu Hán Nôm bằng Hán văn. Điều đó giúp cho học giới Hán tự ở nước ngoài có cơ hội tìm hiểu tư liệu thư tịch, văn hiến Hán Nôm Việt Nam tốt hơn, kể cả khi không có điều kiện đến Việt Nam. Qua hai bộ sách đề yếu, nhiều học giả hiểu biết và kiểm tra được tài liệu Hán Nôm ở Việt Nam. Hai bộ sách đề yếu soạn bằng Hán văn này thực sự có đóng góp quan trọng cho học giới nước ngoài, đặc biệt là học giới Hán tự Trung Quốc tiến thêm một bước đi sâu nghiên cứu về Hán Nôm Việt Nam.

Giáo sư Tôn Tôn 孫遜, Trịnh Khắc Mạnh 鄭克孟, Trần Ích Nguyên 陳益源 và Chu Húc Cường 朱旭强 chủ biên một bộ công trình lớn là *Việt Nam Hán văn tiểu thuyết tập*

* Đinh Khắc Thuân: PGS.TS, Nghiên cứu viên Cao cấp Viện Nghiên cứu Hán Nôm, Viện Hàn lâm Khoa học xã hội Việt Nam;

** Ye Shao Fei: PGS Học viện Hồng Hà, Vân Nam, Trung Quốc, Nghiên cứu sinh Học viện Khoa học xã hội, Việt Nam.

thành 越南漢文小說集成. Đây là công trình hợp tác giữa Trường Đại học Sư phạm Thượng Hải, Trung Quốc với Viện Nghiên cứu Hán Nôm, gồm 20 tập do Nhà xuất bản Cổ tịch Thượng Hải, Trung Quốc ấn hành năm 2011, được phân thành năm loại lớn:

1. Tiểu thuyết Thần thoại như *Lĩnh Nam chích quái*, *Việt điện u linh*,... gồm 17 loại.
2. Tiểu thuyết truyền kỳ như *Truyện kỳ mạn lục*, *Truyện kỳ tân phá*, *Việt Nam kỳ phùng sự lục* gồm 14 loại.
3. Tiểu thuyết lịch sử như *Hoàng Việt xuân thu*, *Việt Nam khai quốc chí truyện*, *An Nam nhất thống chí*, *Hoan Châu ký* gồm 5 loại.
4. Tiểu thuyết bút ký như *Nam quốc dị khai lục*, *Đại Nam kỳ truyện*, *Nam thiên trung nghĩa thực lục*, *Nhân vật chí* gồm hơn 10 loại.
5. Tiểu thuyết cận đại bao gồm một số tiểu thuyết Hán văn trong *Nam Phong tạp chí*.

Trên cơ sở kế thừa những thông tin và kết quả nghiên cứu của bộ *Việt Nam Hán văn tiểu thuyết tùng san* do Đài Loan Học sinh Thư cục xuất bản năm 1986 và năm 1992, lần này nhóm sưu tầm và nghiên cứu đã bổ sung được hơn 80 tác phẩm (bao gồm hơn 100 dị bản) tiểu thuyết Hán văn Việt Nam từ nhiều nguồn khác nhau ở Việt Nam và ở các nước khác.

Công trình này về cơ bản bao gồm các tiểu thuyết Hán văn cổ đại Việt Nam tiêu biểu. Mỗi văn bản đều được nghiên cứu giới thiệu văn bản, cú pháp khá cụ thể, xác thực. Đây là công trình nghiên cứu khá công phu có giá trị cao về học thuật và tư liệu, đã có sức ảnh hưởng rộng lớn trong giới Hán học.

Cũng thời gian này, Trường Đại học Phúc Đán, Thượng Hải, Trung Quốc và Viện Nghiên cứu Hán Nôm hợp tác xuất bản một công trình lớn nữa là *Việt Nam Hán văn Yên hành văn hiến tập thành* 越南漢文燕行文獻集成 do NXB Đại học Phúc Đán xuất bản năm 2010¹. Sách chia làm 25 tập, bao gồm 79 loại thi văn tập của các sứ giả Việt Nam sáng tác khi đi sứ sang Trung Quốc. Tác phẩm được lựa chọn giới thiệu sớm nhất là *Giới Hiền thi cáo* 界軒詩稿 của Nguyễn Trung Ngạn 阮中岸 (1289-1370), danh sĩ nhà Trần soạn và muộu nhất là tác phẩm *Trung châu thù ứng tập* 中州酬應集 hay *Yên thiều vạn lý tập* 燕輶萬里集 của Bùi Văn Dị 裴文禩 danh sĩ triều Nguyễn.

Công trình này sau khi xuất bản (năm 2010) có sức hấp dẫn thu hút lực lượng lớn học giả Trung Quốc đi sâu nghiên cứu. Cụ thể, từ đó đến năm 2012 đã có ít nhất 15 thiên khảo luận của các học giả Trung Quốc liên quan đến các vấn đề sứ bộ Việt Nam sang Yên Kinh².

Về sách sử, tiêu biểu là bộ quốc sử thời Lê của Việt Nam *Đại Việt sử ký toàn thư* được học giới Trung Quốc hết sức quan tâm nghiên cứu và xuất bản. Bản dịch và giới thiệu gần nhất là do Nhà xuất bản Đại học Tây Nam, Trùng Khánh, xuất bản năm 2016.

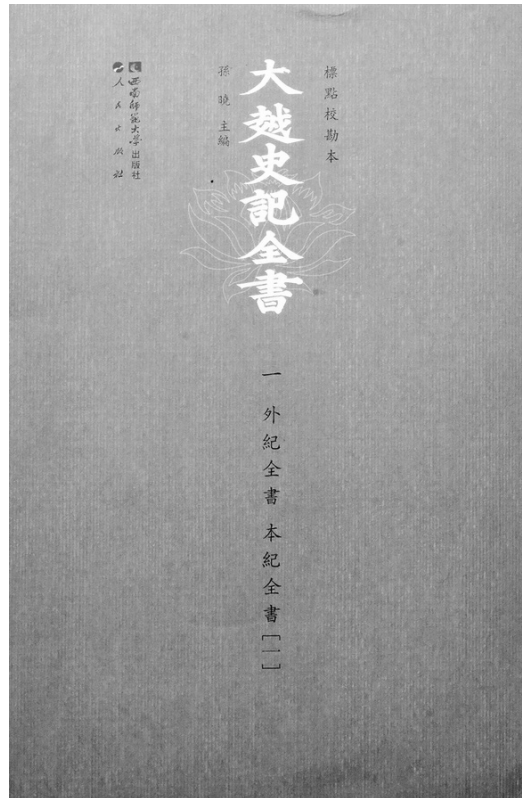
¹ Tham gia biên soạn, phía Trung Quốc có Cát Triệu Quang, Hạ Thánh Đạt, Uông Dũng Hào, Trần Chính Hoàng và Hàn Kết Căn. Viện Nghiên cứu Hán Nôm có Trịnh Khắc Mạnh, Đinh Khắc Thuân, Lê Thu Hương, Vương Thị Hương và Phạm Ngọc Hương.

² Nguyễn Nam, “Vị trí cho Việt Nam trong Hán học/Trung Quốc học thế giới?”, Tạp chí *Phát triển KHXH*, TP Hồ Chí Minh, Tập 17, số X5-2014, tr.17.

Cùng trong từng thư “Vực ngoại Hán tịch trên bản văn khố”, một số bộ sử quan trọng khác của Việt Nam cũng đã được giới thiệu tại Trung Quốc, như:

- *Hoàng Việt địa dư chí* của Phan Huy Chú.
- *Đại Việt địa dư toàn biên* (tức *Phương Đình dư địa chí*) của Nguyễn Văn Siêu và *Việt sử kính* của Hoàng Cao Khải xuất bản vào năm 2012.
- *Khâm định Việt sử thông giám cương mục* (vốn có Đài Loan ảnh ấn 1969)
- *Hoàng Việt luật lệ, Quốc triều hình luật toát yếu và Hoàng Việt nhất thống dư địa chí* của Lê Quang Định (2014)
- *Khâm định Đại Nam hội điển sự lệ* (chính biên và tục biên) và *Đại Nam nhất thống chí* (2015)³.

Như vậy, về kho tàng văn hiến Hán Nôm ở Việt Nam mà chủ yếu lưu giữ tại Viện Nghiên cứu Hán Nôm được học giới Hán tự Trung Quốc giới thiệu mục lục và cùng nguyên văn một số sưu tập nội dung văn hiến Hán Nôm Việt Nam. Điều đó tạo điều kiện thuận lợi cho học giới Hán tự Trung Quốc và thế giới có điều kiện tiếp cận văn bản văn hiến Hán Nôm Việt Nam để nghiên cứu.

Bìa sách *Đại việt sử ký toàn thư*, NXB Đại học Tây Nam, Trùng Khánh, 2016.

Ảnh dẫn theo Báo Tuổi Trẻ.

³ “Người Trung Quốc đang in và đọc sử Việt một cách hệ thống”, *Báo Tuổi Trẻ*, ngày 22/12/2018.

2. Các công trình nghiên cứu về văn hiến Hán Nôm

Năm 2008, học giả Lục Linh Tiêu 陸凌霄 xuất bản công trình có gọi tên là *Việt Nam Hán văn lịch sử tiểu thuyết nghiên cứu* 越南漢文歷史小說研究, nghiên cứu về năm bộ Hán văn tiểu thuyết Việt Nam là *Hoàng Việt xuân thu* 皇越春秋, *Hoan Châu ký* 驩州記, *Việt Nam khai quốc chí truyện* 越南開國志傳, *Hoàng Lê nhất thống chí* 皇黎一統志 và *Hậu Trần dật sử* 後陳逸史. Tác giả công trình đã so sánh các tiểu thuyết lịch sử Việt Nam với tiểu thuyết lịch sử Trung Quốc mà trọng tâm là tác phẩm *Tam Quốc Diễn nghĩa*.

Năm 2008, Tiến sĩ Lưu Ngọc Quân 劉玉琚 xuất bản công trình *Việt Nam Hán Nôm cổ tịch Văn hiến học nghiên cứu* 越南漢喃古籍的文獻學研究. Tác giả đã tham gia nhóm chỉnh lý *Việt Nam Hán Nôm văn hiến mục lục đề yếu*, nên có cơ hội được trực tiếp xem nhiều văn bản Hán Nôm. Tác giả tổng quan khảo sát văn hiến Hán Nôm và tình hình lưu trữ, bảo quản. Tác giả sử dụng phương pháp học thuật Trung Quốc nghiên cứu văn bản Hán Nôm đề xuất quan điểm mới có nhiều giá trị. Công trình này có ảnh hưởng lớn trong học giới Hán tự ở Trung Quốc.

Lục Lăng Tiêu 陸凌霄 xuất bản sách *Việt Nam Hán văn lịch sử tiểu thuyết*, Dân tộc xuất bản xã, Bắc Kinh, năm 2008.

Năm 2010 Nhậm Minh Hoa 任明華 xuất bản công trình *Việt Nam Hán văn tiểu thuyết nghiên cứu* 越南漢文小說研究, do Thượng Hải cổ tịch xuất bản xã xuất bản. Tác giả đã tham gia nhóm *Việt Nam Hán văn tiểu thuyết tập thành*, khảo sát nhiều văn bản Hán Nôm, nên có giới thiệu khá bao quát về tiểu thuyết Hán văn Việt Nam.

Năm 2014, GS Trần Ích Nguyên tập hợp các bài nghiên cứu của mình giới thiệu trong công trình có tên là *Việt Nam Hán tịch văn hiến thuật luận* 越南漢籍文獻述論. Giáo sư Trần là học giả tiền bối đã nghiên cứu văn hiến Hán Nôm nhiều năm, có nhiều bài nghiên cứu xuất sắc như Nghiên cứu tiểu thuyết *Hoa Viên kỳ ngộ ký*, Lý Văn Phúc với cuộc đi sứ nhà Thanh. Công trình này được nhóm dịch giả Việt Nam là Phạm Tú Châu và Phạm Ngọc Lan dịch, NXB Khoa học xã hội xuất bản năm 2009.

Năm 2017, học giả Chung Thái Quân 鍾彩鈞 xuất bản công trình *Chu Dịch truyện nghĩa đại toàn tiết lục* của Hồ Quảng 胡廣《周易傳義大全》節錄. Đây là tập sách Hán Nôm của người Việt Nam lưu giữ tại Viện Nghiên cứu Hán Nôm chú giải về Chu Dịch. Thông qua việc nghiên cứu tác phẩm này, tác giả đi sâu giới thiệu tư tưởng Chu Dịch của học giả Việt Nam, góp phần lý giải tư tưởng Chu Dịch phát triển ở Việt Nam.

Năm 2018, học giả Hà Hoa Chân 何華珍 và Nguyễn Tuấn Cường 阮俊強 chủ biên xuất bản công trình *Đông Á Hán tịch và Việt Nam Hán Nôm cổ từ thư nghiên cứu* 東亞漢籍與越南漢喃古辭書研究. Công trình này là một luận văn tập của hội thảo quốc tế, chủ yếu nghiên cứu từ thư Hán Nôm Việt Nam. Công trình này liên quan với văn tự, ngữ âm, thư tịch về từ thư có nội dung phong phú và sâu sắc trong lĩnh vực nghiên cứu Hán tự ở khu vực. Đây là công trình đầu tiên tập trung trình bày từ thư và từ điển Hán Nôm trong học giới quốc tế.

Năm 2018, ông GS Trương Khản 張侃 và Tiến sĩ Nhâm Thị Thanh Lý 壬氏青李 hợp tác xuất bản công trình *Hoa văn Việt Phong: Nghiên cứu về xã hội người Hoa ở Hội An qua văn hiến dân gian từ thế kỷ XVII đến XIX* (華文越風:17—19世纪民间文献与会安华人社会). Công trình này sử dụng văn bản dân gian của người Hoa sống ở Hội An như gia phả, địa bạ, hương ước, văn bia để nghiên cứu sự phát triển kinh tế xã hội ở Hội An. Đây là công trình nghiên cứu về người Hoa ở Việt Nam có phương pháp và quan điểm nghiên cứu mới cần thiết cho học giới Việt Nam tham khảo.

3. Các công trình nghiên cứu dựa trên nguồn thư tịch Hán Nôm

3.1. Công trình nghiên cứu về quan hệ lịch sử Trung - Việt

Năm 2006, Tiến sĩ Tôn Hoàng Niên 孫宏年 xuất bản luận án tiến sĩ của mình có tên là *Nghiên cứu quan hệ tông phiên Trung Quốc và Việt Nam thời Thanh* 清代中越宗藩關係研究. Công trình này sử dụng tài liệu chữ Hán của Việt Nam và Trung Quốc để khảo sát quan hệ phát triển của hai nước; đồng thời tiến hành phân tích các sự kiện cụ thể như Chiêu Thống vào Thanh, sự kiện chiến tranh nhà Thanh và nước Pháp. Công trình này có ảnh hưởng lớn ở học giới Trung Quốc, từ đó xuất hiện thêm nhiều luận án tiến sĩ nghiên cứu giai đoạn lịch sử giữa Trung Quốc và Việt Nam. Năm 2014, tác giả sửa lại và xuất bản lấy tên gọi mới là *Nghiên cứu quan hệ Trung - Việt* 清代中越关系研究 (1644-1885). Tuy nhiên, tác giả không hiểu tiếng Việt, nên không ựa dụng và tham khảo tài liệu nghiên cứu của học giả Việt Nam.

Năm 2013, học giả Ngưu Quân Khải 牛军凯 xuất bản công trình *Dòng họ vua hay người phản loạn: Nghiên cứu về quan hệ giữa gia tộc nhà Mạc với Trung Quốc thời Minh Thanh* 王室後裔與叛亂者——越南莫氏家族與中國關係研究, trên cơ sở luận án tiến sĩ của ông được sửa chữa, bổ sung một số nội dung. Tác giả hiểu biết tiếng Việt và tiếng Pháp, thông thạo nghiên cứu Hán Nôm, nên công trình này rất sâu sắc. Công trình chủ yếu nghiên cứu chính quyền nhà Mạc ở Cao Bằng sau năm 1593, cụ thể như: trình bày quan hệ nhà Mạc, nhà Lê trung hưng và nhà Minh, nhà Thanh. Tác giả xử lý vấn đề khá tỉ mỉ lại tổng quát, trở thành công trình nghiên cứu tiêu biểu ở Trung Quốc về lịch sử Việt Nam.

Năm 2013, học giả Vương Chí Cường 王志強 xuất bản công trình *Lý Hồng Chương và vấn đề Việt Nam* 李鴻章與越南問題. Công trình tập trung nghiên cứu giai đoạn 1881-1886, qua tài liệu Hán Nôm và tiếng Pháp để khảo sát diễn biến quan hệ Việt Nam, Trung Quốc và Pháp, phân tích diễn biến chiến tranh và hợp ước của ba nước. Đây là một bộ nghiên cứu đầu tiên của tác giả, tiếp đó tiếp tục nghiên cứu lịch sử cận đại Việt Nam.

3.2. Công trình nghiên cứu về văn hóa cổ đại Việt Nam

Năm 2013, học giả Lưu Chí Cường 劉志強 tập hợp nhiều bài nghiên cứu của mình về nghiên cứu văn hóa Việt Nam làm thành một quyển sách xuất bản có tên là *Trung Việt văn hóa giao lưu sử luận* 中越文化交流史論. Tác giả giỏi tiếng Việt và tham khảo nhiều tài

liệu, đã tập trung nghiên cứu nhiều vấn đề như Khương Công Phụ, khoa cử, người Chăm, Truyen Kiều, v.v. Đây là một tập luận văn của tác giả, nhưng có giá trị tham khảo cao.

Năm 2015, học giả Trần Văn 陳文 xuất bản công trình *Việt Nam khoa cử chế độ nghiên cứu* 越南科舉制度研究. Tác giả đã nghiên cứu đề tài này nhiều năm, trình bày chế độ khoa cử các đời ở Việt Nam, giới thiệu nội dung học tập, trường thi, pháp lệnh, thay đổi qua các đời. Công trình này rất tổng quan và tỉ mỉ, có giá trị tham khảo cao với học giới Trung Quốc và Việt Nam.

Năm 2017, học giả Vương Thần Quang 王晨光 xuất bản công trình *Nghiên cứu về sứ thần triều cống Việt Nam và giao thông giữa Trung Quốc và Việt Nam thời đại Minh và Thanh* 明清中越交通与越使朝貢問題研究, đã đặt ra nhiều vấn đề. Công trình này trên cơ sở luận văn thạc sĩ của tác giả được sửa chữa, bổ sung. Tuy nhiên, sách xuất bản từ nhà xuất bản không chuyên ngành, nên có nhiều chữ về tên người và địa danh không đúng.

3.3. Nghiên cứu về văn bia và lịch sử

Năm 2004, học giả Cảnh Tuệ Linh 耿慧玲 xuất bản công trình *Việt Nam sử luận: So sánh văn hóa lịch sử với tài liệu kim thạch* 越南史論：金石資料之歷史文化比較, đây là chuyên luận tập hợp các bài nghiên cứu của tác giả. Tác giả đã tham gia nhóm *Hội biên văn khắc Hán Nôm Việt Nam* 越南漢喃銘文彙編 và làm chú thích nhiều bài văn bia, lại nghiên cứu chuyên sâu về chế độ văn hóa và lịch sử Trung đại, nên các chuyên luận này khá sâu sắc. Các chuyên luận giới thiệu về văn bia, nhân vật lịch sử, cũng như ý thức quốc gia thông qua tư liệu văn bia Hán Nôm Việt Nam. Công trình có giá trị nghiên cứu và tham khảo cao về lịch sử Việt Nam.

3.4. Công trình nghiên cứu tín ngưỡng và tôn giáo cổ đại Việt Nam

Năm 2012, học giả Ngô Vân Hà 吳雲霞 xuất bản công trình *Lực lượng ẩn hình của văn hóa kế thừa, nghiên cứu về tín ngưỡng nữ thần của phụ nữ Việt Nam* 文化傳承的隱形力量——越南的婦女生活与女神信仰, đây là công trình về nhân học. Tác giả khảo sát một làng ở miền Bắc Việt Nam, chủ yếu trình bày vai trò của phụ nữ trong gia đình và văn hóa kế thừa. Công trình đã dùng một số lý luận và quan niệm phương Tây, nhưng vì tác giả không lý giải nhiều lịch sử Việt Nam và chống chủ nghĩa nữ quyền, nên bị phê phán nhiều.

Năm 2014, học giả Từ Phương Vũ 徐方宇 xuất bản công trình *Nghiên cứu tín ngưỡng Hùng Vương ở Việt Nam* 越南雄王信仰研究. Tác giả giỏi tiếng Việt, đi điền dã nhiều và thu thập tài liệu văn bản dân gian. Công trình giới thiệu quá trình phát triển của tín ngưỡng Hùng Vương, từ địa phương đến quốc gia. Công trình nghiên cứu rất tổng quát và tỉ mỉ, tuy nhiên vẫn còn một số vấn đề về phân tích sử liệu.

Năm 2015, học giả Trịnh Vĩnh Thường 鄭永常 công bố công trình *Vòng nguyệt quế đã nhuộm máu: Nghiên cứu chính sách đạo Thiên Chúa Việt Nam từ thế kỷ XVI đến XIX*

血紅的桂冠——十六至十九世紀越南基督教政策研究. Công trình này sử dụng tài liệu Hán Nôm và tài liệu phương Tây, khảo sát quá trình phát triển của đạo Thiên Chúa ở Việt Nam, cùng lịch sử cận đại Việt Nam. Đây là sách sử đầu tiên trong học giới Hán tự nghiên cứu đề tài này một cách tổng quan và sâu sắc.

Năm 2017, học giả Vũ Nhữ Tùng 宇汝松 xuất bản *Đạo giáo Nam truyền Việt Nam nghiên cứu* 道教南傳越南研究. Đây là công trình nghiên cứu đầu tiên về Đạo giáo Việt Nam, chủ yếu trình bày quá trình phát triển của lịch sử Đạo giáo ở Việt Nam.

3.5. Nghiên cứu về tư tưởng lịch sử

Năm 2012, học giả Chung Thái Quân 鍾彩鈞 Viện Nghiên cứu Trung ương chủ trì, xuất bản một công trình *Học thuật và tư tưởng của Lê Quý Đôn* 黎貴惇的學術與思想, bao gồm nhiều bài của nhiều tác giả. Ông Chung Thái Quân đã tổ chức hội thảo về Lê Quý Đôn có các học giả nghiên cứu về *Đại Việt thông sử*, *Quần thư khảo biên*, *Kiến văn tiểu lục*, *Toàn Việt thi lục*, v.v. Các bài nghiên cứu khá sâu sắc giúp cho học giới hiểu biết hơn về tư tưởng và học thuật to lớn của Lê Quý Đôn.

Năm 2015, ông Chung Thái Quân tiếp tục chủ biên và xuất bản sách *Đông Á thị quốc trung đích Việt Nam* (Trung Quốc ở Đông Á qua cách nhìn của Việt Nam) 東亞視閥中的越南. Đây cũng là tập hợp các bài nghiên cứu sâu sắc liên quan với đền miếu, văn bia, dân tộc chủ nghĩa của Phan Bội Châu và Việt Nam nghiên cứu ở Nhật Bản, v.v. Sách không có chủ đề tập trung, nhưng vẫn có giá trị tham khảo cao.

3.6. Công trình về Hoa kiều ở Việt Nam

Năm 2011, học giả Từ Thiện Phúc 徐善福 và Lâm Minh Hoa 林明華 xuất bản công trình *Việt Nam Hoa kiều sử* 越南華僑史. Đồng tác giả là hai thầy trò cùng biên soạn, nhưng khi đang biên soạn thì người thầy là ông Từ Thiện Phúc mất. Sách này nội dung rất phong phú, giới thiệu người Hoa sống ở Việt Nam nhiều đời. Tác giả là giảng viên tiếng Việt và đã công tác ở Việt Nam, nên từng đi điền dã và khảo sát nhiều nơi, nội dung rất phong phú, giá trị.

Năm 2016, học giả Hướng Đại Hữu 向大有 xuất bản công trình *Nghiên cứu về người Hoa và Hoa kiều trong thời đại phong kiến Việt Nam* 越南封建时期華僑華人研究, nội dung khá bao quát. Tuy nhiên, quan điểm tác giả rất cổ, lại không hiểu biết tiếng Việt, mà chủ yếu theo văn hiến lịch sử làm nghiên cứu, nên có nhiều hạn chế.

Ngoài các công trình đã xuất bản ra, vẫn có nhiều bài nghiên cứu đăng tải trên tạp chí chuyên ngành, như *Tạp chí Vực ngoại Hán tịch nghiên cứu tập san* 域外漢籍研究集刊 GS Trương Bá Vĩ chủ biên đã công bố nhiều bài nghiên cứu Hán Nôm từ năm 2004 đến nay, có ảnh hưởng lớn ở học giới quốc tế. Từ năm 2019, Trường Đại học Sư

phạm Quảng Tây, tỉnh Quảng Tây, Trung Quốc bắt đầu phát hành *Tập san Nghiên cứu Việt Nam* 越南研究集刊.

Trang bìa Tập san *Nghiên cứu Việt Nam*, số 1 năm 2019/
越南研究 (2019年第1期总第1期)

Tập san Nghiên cứu Việt Nam 《越南研究》 do Viện Nghiên cứu Việt Nam thuộc Đại học Sư phạm Quảng Tây (广西师范大学越南研究院) chủ trì, NXB Văn hiến Khoa học xã hội xuất bản (社会科学文献出版社出版). Nội dung đề cập đến lịch sử, văn hóa, chính trị và kinh tế của Việt Nam. Tạp chí nhằm xây dựng một nền tảng học thuật cho nghiên cứu Việt Nam tại Trung Quốc, tăng cường trao đổi và đối thoại giữa các học giả trong và ngoài nước trong lĩnh vực này, thúc đẩy, mở rộng và nghiên cứu sâu hơn về Việt Nam. Tập san chính thức ra số đầu tiên vào tháng 4 năm 2019 (trước mắt mỗi năm 2 số), có

nội dung được chia thành bốn vấn đề: “Chuyên khảo mời đặc biệt”, “Quan hệ Trung Quốc - Việt Nam”, “Văn hóa Việt Nam”, “Văn hiến Hán và các nghiên cứu Việt Nam”. Mỗi bài viết đều có phần tóm tắt bằng tiếng Việt. Tham gia Hội đồng biên tập gồm các học giả có uy tín ở Trung Quốc và một học giả Việt Nam là PGS.TS Đình Khắc Thuân.

Đồng thời với việc xuất bản *Tập san Nghiên cứu Việt Nam* này là sự thành lập Liên minh học giới nghiên cứu Việt Nam. Đây là một tập san chuyên sâu nghiên cứu Việt Nam tại Trung Quốc.

Như vậy, trong gần 20 năm, Trung Quốc đã công bố nhiều công trình về nghiên cứu Hán Nôm và phát hành các tạp chí chuyên ngành, giới thiệu thành tựu nghiên cứu văn hiến Hán Nôm ở Việt Nam. Việc nghiên cứu này hết sức cơ bản, từ cơ sở tư liệu, văn bản đến khai thác nguồn tư liệu văn hiến Hán Nôm để đi sâu nghiên cứu các vấn đề lịch sử, văn học, văn hóa ở Việt Nam. Các công trình nghiên cứu này không chỉ có ảnh hưởng sâu sắc đến học giới Hán học Trung Quốc mà còn ảnh hưởng rộng rãi đối với các nhà nghiên cứu về Hán học, cũng như nghiên cứu về Việt Nam và Trung Quốc trong lịch sử.

TƯ LIỆU THAM KHẢO

1. Chung Thái Quân 鍾彩鈞 (2012) chủ biên, *Học thuật và tư tưởng của Lê Quý Đôn* 黎貴惇的學術與思想, Viện Nghiên cứu Trung ương.
2. Viện Nghiên cứu Văn Sử - Đại học Phúc Đán và Viện Nghiên cứu Hán - Nôm (hợp tác biên soạn) (2010), *Việt Nam Hán văn Yên hành văn hiến tập thành* 越南漢文燕行文獻集成, Thượng Hải: Phúc Đán Đại học Xuất bản xã.
3. *Đại Việt sử ký toàn thư* (2016), (Bản dịch) Nhà xuất bản Đại học Tây Nam, Trùng Khánh.
4. Lục Lăng Tiêu 陸凌霄 (2008), *Việt Nam Hán văn lịch sử tiểu thuyết nghiên cứu* 越南漢文歷史小說研究, Bắc Kinh: Dân tộc Xuất bản xã.
5. Lưu Ngọc Quân 劉玉琚 (2007), *Việt Nam Hán Nôm cổ tịch đích văn hiến học nghiên cứu* 越南漢喃古籍的文獻學研究, Bắc Kinh: Trung Hoa Thư cục.
6. Nguyễn Nam (2014), “Vị trí cho Việt Nam trong Hán học/Trung Quốc học thế giới?”, *Tạp chí Phát triển khoa học và công nghệ*, Thành phố Hồ Chí Minh, Tập 17, số X5-2014, tr.17-28.
7. Nhậm Minh Hoa 任明華 (2010), *Việt Nam Hán văn tiểu thuyết nghiên cứu* 越南漢文小說研究, Thượng Hải: Thượng Hải Cổ tịch Xuất bản xã.
8. Tôn Tôn 孫遜, Trịnh Khắc Mạnh, Trần Ích Nguyên 陳益源 (Đồng chủ biên) (2011), *Việt Nam Hán văn tiểu thuyết tập thành* 越南漢文小說集成, Thượng Hải: Thượng Hải Cổ tịch Xuất bản xã.
9. Trần Ích Nguyên 陳益源 (2006), *Trung Việt Hán văn tiểu thuyết nghiên cứu* 中越漢文小說研究, Hương Cảng: Đông Á Văn hóa Xuất bản xã.

10. Trần Ích Nguyên 陳益源 (2011), *Việt Nam Hán tịch văn hiến thuật luận* 越南漢籍文獻述論, Bắc Kinh: Trung Hoa Thư cục.
11. Viện Nghiên cứu Việt Nam thuộc Đại học Sư phạm Quảng Tây (广西师范大学越南研究院) chủ trì (2019), *Tập san Nghiên cứu Việt Nam* 《越南研究》, NXB Văn hiến Khoa học Xã hội xuất bản (社会科学文献出版社出版).
12. Vương Tiểu Thuần 王小盾 (Đồng chủ biên) (2002), *Việt Nam Hán Nôm văn hiến mục lục đề yếu* 越南漢喃文獻目錄提要, Sở Văn và Triết Trung Quốc thuộc Viện Nghiên cứu Trung ương Đài Loan xuất bản.